

WAT DOEN WE VANDAAG VOOR LEUKS MET TAAL?

Oriëntatie op de studie Nederlands in de les

Het profielversterkingsteam: geen upgrade voor je winterbanden, geen gelikt advies voor je socialemediakanalen, maar een team dat zich bezighoudt met het in kaart brengen van de mooie activiteiten die docenten doen bij het schoolvak Nederlands. Dit artikel bespreekt hoe het team van de Rijksuniversiteit Groningen contact heeft met scholen, welke activiteiten het team aanbiedt en hoe je die activiteiten kunt gebruiken in de les. Wat doe jij vandaag voor leuks met taal?

ANOUK DE KLEIJN & ANNE VAN DER WERF

In het schooljaar 2022–2023 is het profielversterkingsteam Nederlands van de Rijksuniversiteit Groningen van start gegaan. Het team richt zich, net als vergelijkbare teams van andere universiteiten waar je Nederlands kunt studeren, op het zichtbaar maken van de veelzijdigheid én de maatschappelijke relevantie van de neerlandistiek voor een breed publiek. Een belangrijk onderdeel daarvan is een goede aansluiting tussen het schoolvak Nederlands en de studie Nederlandse taal en cultuur. In de conceptexamenprogramma's van het vak Nederlands die in het najaar van 2024 gepubliceerd zijn, is ook veel aandacht voor onder andere de neerlandistische thema's taal, literatuur en cultuur (SLO, 2024). De aansluiting tus-

sen het schoolvak en de studie is daarmee relevanter dan ooit!

In het schooljaar 2023–2024 hadden wij, Anouk de Kleijn en Anne van der Werf, de eer om gastleraar binnen het team te zijn. Als gastleraren werkten we een dag per week voor het profielversterkingsteam en de overige dagen van de week stonden we voor de klas in het voortgezet onderwijs. In ons jaar als gastleraar hebben we onder meer voorlichtingen over de studie gegeven aan de decanenkringen in Friesland en Groningen. Daarnaast hebben we workshops voor docenten georganiseerd, waarin de dialoog tussen docenten uit het voortgezet en het wetenschappelijk onderwijs centraal stond. Verder bezochten we diverse scholen in de noordelijke provincies. Het was inspirerend om te zien wat er gebeurt in de

Iets wat leerlingen ook niet weten, is dat de bacheloropleidingen op de verschillende universiteiten andere accenten leggen

lessen bij onze collega-docenten Nederlands! Wel gaven ze aan dat het voor hen soms al even geleden is dat ze zelf gestudeerd hebben, waardoor hun beeld van de studie niet meer helemaal scherp is, terwijl ze daar wel graag aandacht aan besteden in hun lessen. Tijd dus voor een overzicht van het moois dat de bachelor- en masterstudies Nederlandse taal en cultuur, onze taal en ons team te bieden hebben.

De studie

Onderwijs is in beweging en dat geldt eveneens voor het universitaire onderwijs. De programma's veranderen zo nu en dan. Er is binnen de bacheloropleidingen Nederlandse taal en cultuur een enorme variatie aan vakken die verschillende cognitieve inzet vergen. Van creatief tot analytisch denken, van rustig beschouwen tot rap reageren en alles daartussenin. Was het bij jou al bekend dat 'creatief schrijven' ook een vak is binnen de meeste opleidingen Nederlands?

De studie draait natuurlijk niet alleen om de taal goed te leren beheersen, wat leerlingen soms denken, maar behandelt onze taal in al haar facetten. Iets wat leerlingen ook niet weten, is dat de bacheloropleidingen op de verschillende universiteiten andere accenten leggen. Hierbij spelen onderzoeksthema's van de universitaire docenten een rol, maar opleidingen spelen ook in op actuele, lokale kwesties. In Groningen is er bijvoorbeeld aandacht voor de verhoren in de parlementaire enquête naar de gaswinning en bespreken studenten waddenciliteratuur tijdens onderzoekscolleges. In Leiden is er speciale aandacht voor de belangrijkste mediarevoluties van de afgelopen 500 jaar, van de uitvinding van de boekdrukkunst tot de opkomst van sociale media. In Amsterdam volgen de studenten een college over de stemmen van de stad met aandacht voor meertaligheid, taalvariatie en diversiteit van verhalen. Kortom, de studies bieden een veelzijdig beeld van onze taal.

Soms werken de studies ook samen. In Nijmegen bestaat het vak 'neerlandistiek in het nieuws', waarin eerstejaarsstudenten samen een symposium organiseren

over het maatschappelijk belang van expertise in taal en literatuur. In 2025 deden daar voor het eerst studenten Nederlands uit het hele land mee. De variatie was groot: van een keynote van Paulien Cornelissen over gezelligheidswoorden, workshops over 17e-eeuws toneel, jongerentaal en de redactie van een tijdschrift tot een slotdebat over Nederlands studeren in het buitenland.

De studenten

Die enorme variatie binnen de opleiding maakt de studie niet alleen interessant voor scholieren die op school al goed zijn in Nederlands, maar juist voor alle scholieren die breed geïnteresseerd zijn, maatschappelijk betrokken en/of nieuwsgierig zijn. De studie is geschikt voor studenten die houden van kleinschaligheid en persoonlijk contact, voor studenten die waarde hechten aan vrijheid en eigenheid, voor creatievelingen, analisten, overstappers en twijfelaars, oftewel, voor veel meer leerlingen dan je in eerste instantie zou denken! Nu is dat natuurlijk makkelijk praten als fans van het eerste (of tweede) uur. Gelukkig denken én schrijven studenten er net zo over.

‘In het zinnespel anno 2025 volgen we Ole Prikkel, een jonge stagiair voor wie het leven soms wat te veel is. Zijn naam zegt het al; hij is overprikkeld. De sinnekens, Gespeelde Domheid en Bewuste Onkunde, weten hier alles van.’

—Loïs de Groot over een moderne versie die studenten schreven van een 16e-eeuwse toneelvorm

Kader 1. 'Uit de collegebank geklapt'

In elke organisatie is een neerlandicus een waardevolle toevoeging aan het personeelsbestand

In de serie 'Uit de collegebank geklapt' schrijven Groningse studenten van de bachelor Nederlandse taal en cultuur en de master neerlandistiek blogs over hun ervaringen tijdens de studie (zie ook kader 1). Die kunnen gaan over een specifiek college, een vak, een onderzoek of een stage, en ze hebben met elkaar gemeen dat de student ergens door gefascineerd is geraakt. Dat kan bijvoorbeeld de hoeveelheid dode witte mannen in de canon zijn, de schendmachine van taalregels bij *De avondshow van Lubach* of de gezinssamenstellingen in kinderboeken. Uit al die blogs samen blijkt nog maar eens de enorme variatie aan vakken en mogelijkheden tijdens de studie, de verbondenheid daarvan met de maatschappij en vooral ook het plezier dat studenten aan de studie beleven. Dit zijn dan ook mooie teksten om met leerlingen te bespreken.

Wetenschapsdates

Een uitstekende manier om de neerlandistiek echt in de klas te brengen is een wetenschapsdate. Bij een wetenschapsdate vertaalt een (student-)onderzoeker zijn werk

naar een lesidee voor scholieren en de onderzoeker geeft deze les vervolgens op scholen in het voortgezet onderwijs. Als docent kun je dan even ademhalen in je drukke werkweek, want de student verzorgt een volledige les. Het profielversterkingsteam ondersteunt master- en bachelorstudenten die de neerlandistiek door middel van hun eigen onderzoekswerk naar het klaslokaal brengen. Het doel van de wetenschapsdates is scholieren te verrassen met een onderwerp en aanpak die ook bij de studie Nederlands horen. Zo krijgen scholieren inzicht in wat de studie in de neerlandistiek inhoudt en kunnen ze ontdekken of die ook bij hen kan passen. Studenten ontwikkelen een interactieve les, waarbij ze de scholieren uitdagen om op een andere manier naar taal te kijken.

De onderwerpen die aan de orde komen, zijn heel divers. Zo zijn er al dates ontwikkeld over groeps taal, reisbeleving in de 19e eeuw en 'wij en zij' in Surinaamse literatuur. Een voor leerlingen onverwachte wetenschapsdate is bijvoorbeeld die over rampenhumor. Student Mark neemt de leerlingen mee in de vraag waarom over de meeste rampen al snel grappen worden gemaakt. Met veel memes, zoals 'Nijn eleven' met Nijntje die in een vliegtuigje twee torens nadert, begrijpt de klas al snel dat humor grenzen opzoekt en er dus ook overheen kan gaan. De leerlingen krijgen inzicht in humortheorieën, maar passen deze ook toe in opdrachten en ontdekken een mooie bron voor hun profielwerkstuk: meer dan 10.000 moppen in de databank van het Meertens Instituut.

De beroepsmogelijkheden

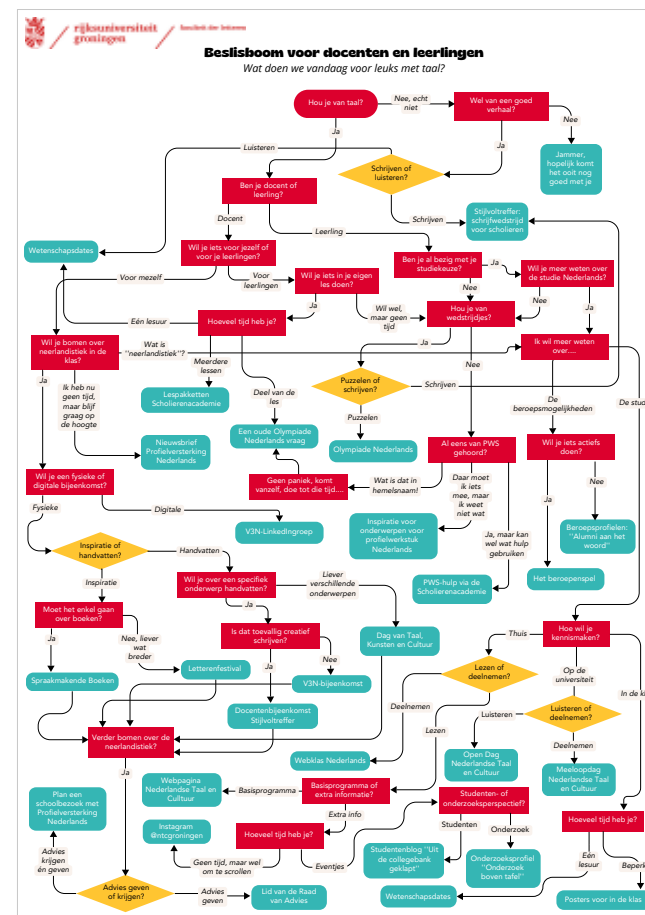
Als je een scholier wijst op de mogelijkheid om Nederlands te gaan studeren, krijg je regelmatig als reactie: 'Maar ik wil toch geen docent worden, wat moet ik dan met een studie Nederlands!?' Maar de mogelijkheden na de studie Nederlands zijn eindeloos: in elke organisatie is een neerlandicus een waardevolle toevoeging aan het personeelsbestand.

Om dit ook zichtbaar te maken voor scholieren staat op de website van het profielversterkingsteam

‘Mijn achtergrond in de neerlandistiek helpt mij op verschillende manieren. Ik heb oog voor verschillende perspectieven en heb geleerd mijn taalgebruik te richten op verschillende groepen. Als ik met buurtbewoners praat over wat hun woonwensen zijn, kies ik heel andere woorden dan als ik met een projectontwikkelaar of wethouder bespreek wat ik in de wijken heb opgehaald.’

—Ann Lankhorst, projectleider bij een adviesbureau voor ruimtelijke ordening

Kader 2. Fragment uit een beroepsprofiel

**De Nederlandse taal en literatuur
bieden ook vele aanknopingspunten
voor praktische opdrachten en
profielwerkstukken**

Op de website van het profielversterkteam kun je een beslisboom vinden waarop alle activiteiten van het team te vinden zijn. Deze boom kan jou en je leerlingen helpen om te bepalen welke activiteiten geschikt zijn om tijdens de lessen Nederlands meer met neerlandistiek te doen en waar je kunt beginnen als je door de bomen het bos niet meer ziet. Mocht je nou echt weinig tijd hebben in de les, omdat de examentraining voor gaat, of kun je niet kiezen waar je wilt beginnen? Geef je leerlingen dan dit artikel te lezen en vraag waar zij nieuwsgierig naar zijn. ■

een reeks interviews met neerlandici die in uiteenlopende beroepen, zoals literair programmamaker, journalist, dagvoorzitter of onderzoeker, zijn terechtgekomen: de zogenaamde beroepsprofielen (zie ook kader 2). Deze beroepsprofielen, en het daarop gebaseerde 'Taalbazenspel', hebben tot doel om aan potentiële studenten te tonen hoe breed de studie Nederlands is en op welke manier je de kennis en vaardigheden van een studie Nederlands in kunt zetten in je werkende leven. Misschien geeft het lezen van de interviews je zelf ook nog nieuwe inzichten. Veel mensen zijn er bijvoorbeeld niet van op de hoogte dat je als neerlandicus ook nieuwe tv-formats kunt bedenken en verkopen.

In de les

De studie, de studenten en de beroepsmogelijkheden zijn dus heel gevarieerd, maar hoe breng je dat alles onder de aandacht van je scholieren? Dat hoeft gelukkig niet geforceerd of allemaal tegelijkertijd. Het mooie van het schoolvak Nederlands is juist dat onderdelen van de

studie daar naadloos in op kunnen gaan. Het is eenvoudig om de taal terug te laten komen in al de verschillende vaardigheden. Over taal en literatuur is immers genoeg te lezen bij leesvaardigheid. Schrijf- en argumentatieopdrachten kunnen bovendien prima gaan over meertaligheid, de verengelsing van het hoger onderwijs of de potentieel kwetsende en verwijderde woorden uit de boeken van Roald Dahl.

Uit gesprekken met docenten en studenten blijkt dat het effectief is om leerlingen te wijzen op hun talige talenten. Leerlingen hebben vaak niet in de gaten dat ze aanleg hebben voor schrijven of argumenteren of dat hun liefde voor literatuur en poëzie een uitstekende reden is om daar iets mee te doen. Zeg eens: 'Hé, jij hebt talent voor taal!' of 'Wauw, wat een mooie zin is dat!' en voor je het weet heb je een zaadje geplant.

De Nederlandse taal en literatuur bieden ook vele aanknopingspunten voor praktische opdrachten en profielwerkstukken. Denk aan emoties en framing in het wolvendebat, taalstoornissen als afasie en dyslexie, of

het gebruik van jargon in de rechtbank. Op onze website kun je een setje posters aanvragen met prikkelende vragen over de neerlandistiek (<vllt.nl/profiel>). Via het Alfasteunpunt vind je een lijstje met potentieel interessante onderwerpen voor een profielwerkstuk.

Tot slot is er inmiddels ook veel materiaal beschikbaar waarmee je binnen het schoolvak Nederlands meer aandacht voor taal en cultuur eenvoudig kunt implementeren in je lessen. Eerder al schreven Thomas de Bruin et al. (2022) over het lesmateriaal dat zij als Teachers in Residence aan de Radboud Universiteit ontwikkelden. Tijdens de Dag van Taal, Kunsten en Cultuur 2024 hebben wij een presentatie gegeven over de mogelijkheden die wij daarvoor ook nog zien inclusief een prikkelende les over literaire juice. Met dit lesmateriaal leren bovenbouwleerlingen havo en vwo over de veldtheorie van Bourdieu aan de hand van roddels in het literaire circuit. Al dat materiaal (inclusief linkjes onder de plaatjes in de PowerPoint) vind je terug op de drive van leraar Nederlands.

Anouk de Kleijn en Anne van der Werf werkten in het schooljaar 2023–2024 als gastleraar bij het profielversterkingsteam Nederlands van de Rijksuniversiteit Groningen. Daarnaast zijn/waren ze werkzaam als docent Nederlands: De Kleijn op het Stedelijk Gymnasium in Leeuwarden en Van der Werf op het H.N. Werkman Stadslyceum in Groningen. Inmiddels staat Anne van der Werf nog altijd enthousiast voor de klas en is Anouk de Kleijn curriculumontwikkelaar bij SLO geworden.

LITERATUUR

- Bruijn, T. de, Groenen-Ruis, M., Krijnen, F., Meessen, V., & Schreuder, S. (2022). Oriëntatie op studie en beroep: Het vergeten examendomein. *Levende Talen Magazine*, 109(1), 20–24.
- SLO. (2024). *Examenprogramma's Nederlands*. <https://www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/actualisatie-examenprogramma/examenprogramma-nederlands/>

BESPROKEN WEBSITES

- website profielversterkingsteam Nederlands: <vlvt.nl/profiel1>
- het programma van de studie Nederlandse taal en cultuur aan de Rijksuniversiteit Groningen: <vlvt.nl/profiel2>
- 'Uit de collegebank geklapt': <vlvt.nl/profiel3>
- wetenschapsdates (te boeken in Noord-Nederland): <vlvt.nl/profiel4>
- beroepsprofielen: <vlvt.nl/profiel5>
- profielwerkstukonderwerpen: <vlvt.nl/profiel6>
- drive leraar Nederlands: <vlvt.nl/profiel7>